

Sprehodi po knjižnem trgu

Igor Divjak

Nina Dragičević: Ljubav reče greva.

Ljubljana: Založba Škuc (Zbirka Lambda 139),
2019.

Zbirka Nine Dragičević *Ljubav reče greva* je zagotovo najudarnejša, kar smo jih dobili v preteklem letu. Knjiga je ena sama dolga pesnitev, katere ogrodje predstavlja hoja lirske subjektinje po mestu, ki je do nje sovražno nastrojeno. Pesniški pohod, ki se že začne eksplozivno, je obenem realni pohod po mestnih ulicah in objektih institucionaliziranega nasilja ter psihološki pohod po labirintu tesnobe, ki ga tako okolje povzroča. Zato je tudi ontološki status mesta v pesnitvi dvojen, resničen in neresničen, fantazijski: “ti koraki so koraki po neiztrebljivem minskem polju / to niso koraki po neiztrebljivem minskem polju / pač pa telesa mine”. Avtorica s tem, ko zanika svoj lastni verz, paradoksalni položaj še podkrepi, *telesa mine* tako postanejo nekaj, kar subjektinjo zadeva tako realno kot fiktivno.

Mesto, po katerem se sprehaja, je Ljubljana, ki pa se popolnoma razlikuje tako od idealiziranih promocijskih podob “najlepšega mesta na svetu”, kot se rad izrazi aktualni ljubljanski župan, kot tudi od pogosto prijetnih ali vsaj znosnih podob mesta kot prizorišča medsebojnih srečevanj in komunikacije urbane literature preteklega obdobja. Ljubljana v pesnitvi Nine Dragičević je naravnost grozljiva; mesto, ki se je morda še pred dobrim desetletjem komu zdelo kot umetnikom prijazna prestolnica mlade članice Evropske unije, se zdaj razodeva kot kraj, kjer lahko uspevajo le

povprečnost, konformizem in svetohlinstvo, vsaka ustvarjalnost pa je obsojena na prekarno životarjenje: “v tem mestu / ambicij / ni ... to mesto, ta blodnjak / neskončno barje / večno predpotopno stanje / v grlu brboče / penetrira vlaži in / tu potekajo orgazmi neke druge sorte.” Ta podoba je povsem drugačna od tistih, ki smo jih bili še nedavno vajeni v sodobni poeziji – deloma zato, ker je ta v preokupiranosti z eksistencialnimi vprašanji eksistenčne probleme rada pometla pod preprogo, deloma pa zato, ker se je realen položaj kulturnih ustvarjalcev v zadnjih letih precej poslabšal. Predvsem se je po gospodarski krizi, ko je oblast s številnimi rezi prizadela tudi kulturno področje, izgubila vera v boljšo prihodnost, kjer bi vsak lahko našel svoj ustvarjalni prostor.

Seveda pa mlada umetnica hoče prav ta prostor, kar v praksi za začetek pomeni status samostojne kulturne delavke, ki bi ji zagotavljal normalno življenje in delovanje. V normalni družbi bi to moralo biti nekaj postranskega, kar niti ni vredno posebne omembe, še manj umetniške obdelave, v pesnitvi Nine Dragičević pa problem, kako preživeti, kako priti do legalnega statusa v skupnosti, ki zavrača ustvarjalnost, zavzame osrednjo vlogo. Z drugimi besedami: eksistenčni problemi postanejo pomembnejši od eksistencialnih. Avtorica je ustvarila poemo iz skrajno nepoetičnega motiva vložitve obrazca M-1 za prijavo podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju na državnem uradu. Ob tem osrednjem motivu se zvrstijo še druga mestna prizorišča, za umetniško obdelavo prav tako neobičajna: obisk Društva slovenskih pisateljev, avdicija na nacionalnem radiu in obisk urgence. Povsod lirska subjektinja naleti na neugoden sprejem.

Avtorica ta prizorišča opiše močno karikirano, da bi ustvarila sovražno atmosfero in izpostavila tiste vidike, ki so javnosti zakriti. Tu gre za konglomerate malomeščanske miselnosti, ki nasprotujejo vsaki spremembi in prodoru ustvarjalnosti. Pesnica sistem in uradnice razkriva v njihovi dvoličnosti. Uradnica med zavrnitvijo prošnje za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje začne masturbirati, v vili slovenskega pisateljstva lirska subjektinjo zavrnejo z besedami “dajte že brezposelni kaj narediti iz sebe”, šovinističnost taksista, ki jo z razbito glavo pelje na urgenco, opiše z verzi: “pol glave bi mi lahko falilo pa ne bi opazil / pa bi me položil / pa ne opazi, da iz mene že teče, da se mu polagam / razkačene lobanje / vsa na voljo, zlomljena, takšno me ima najraje”. V zvočno igro glasov avdicije na radiu vnese kritiko slovenskega nacionalizma in nesprejemanja priseljencev z juga in njihovih potomcev: “reče *reci* č rečem č reče *reci* č rečem č reče č ali é rečem é ali č reče *pomembno* reče *reci* č rečem č reče č ne é

rečem nič reče *reci* č, skupaj greva in na smeh ga tišči”. Tudi na tej avdiciji je subjektinja zavrtnjena. Tu seveda ne smemo spregledati aluzije na avtoričino identiteto in njen priimek; na nekem mestu tudi omeni, da se je njen oče komaj izognil izbrisu.

Izbris prebivalcev iz drugih republik nekdanje Jugoslavije je eden od zločinov, za katerega v tem mestu in v tej državi nikoli nihče ni odgovarjal, neoliberalna doktrina pa grozi, da bo poleg njih izbrisala še vse tiste, ki ne ustrezajo normi profitabilnosti, korektnosti in konformizma. Mestno središče je navzven gentrificirano, v resnici pa polno min, ki onemogočajo kakršno koli ustvarjalno delovanje. Včasih se zdi, da je namenjeno predvsem turistom, ne pa tukajšnjim prebivalcem. Tudi zaradi tega subjektinja svojo identiteto nenehno transformira, v nekem trenutku postane celo trajekt, ki prevažata turiste: “prevažam temeljno / nepremične gmote turističnosti v osebnem blagostanju, / venomer nabito polna, njih ne zmanjka, na meni se oplajajo, / to tu je njihov kam le”. Spet drugič, ko se z *ljubavjo* odpravi na pohod po mestu, se spremeni v jezdeca: “z vso gmoto vsa izrečena bridko fina za grivo vlečem pošiljam v galop”. Na več mestih pa z zapisom “to pesem pišete vi” opozori, da smo mi, prebivalci Ljubljane, tisti, ki nastavljamo mine drug drugemu in da se le mi takemu stanju in ravnanju lahko tudi upremo.

Avtorica, ki je tudi eksperimentalna glasbenica, iz tega neprijetnega, birokratskega mesta ustvari disharmonično pesniško-glasbeno umetnino. Tak disharmonični glasbeni vložek je bilo na primer citirano preigravanje razlike med trdim in mehkim č. Družbeno in družinsko nasilje se konkretno izražata tudi v butanju predmetov; avtorica med udarce spretno vkomponira fonetično transkripcijo: “slišim *bm* / *bm* slišim / nočem *bm* / *bm bm* / *bm bm* / steno *ə* / ob vrata *ə* / *bm bm* / kredenco *ə* / polico *ə* / *ə ə* / *ə vrə* / *vrə vrə* / *vrə vrə* / *vrə vrə* / *vrə vrə* / *vrə* slišim”. Na nekem mestu tesnoba in nemoč narasteta do te mere, da se zazdi, kot da se je zataknila plošča, in pesnitev preide v brezupno ponavljanje: “*kaj naj kaj naj kaj naj kaj naj ...*” Pesnica svoj polifoni glasbeni postopek tudi tematizira: “veliko terco dneva dokončno dokonča *kdor ne dela, naj ne je*, / skupni, dobro naučeni akord torej sestavljajo minister, delavka in kulturnica / vsi donijo *bejž* / in to je zvočnost tega mesta, večglasna prilika”.

Kljub vsem negativnim pojavom, ki jih subjektinja v svojem pohodu po mestu srečuje, in kljub kakofoničnim in disonančnim tonom, ki jih edini lahko ustrezno izrazijo, je pesnitev *Ljubav reče greva* prežeta z brezkompromisno slo po življenju in izjemno energijo. Moč za svojo ustvarjalnost v veliki meri črpa iz ljubezni, ki se ne pojavlja le v naslovu, ampak je kot

pesničin alter ego in obenem konkretna partnerica prisotna na vseh postajah pesnitve. Vera v ta odnos subjektinji daje zagon za nadaljnje korake, zato je celotna pesnitev tudi zelo izvirna in posrečena ljubezenska pesnitev. Ter hkrati družbeno kritična in aktivistična pesnitev. Morda se kdaj zazdi, da avtorica v žigosanju malomeščanske mentalitete pretirava, morda je kdaj do koga tudi krivična, a bralca vsekakor prepriča, da je najboljši možni odziv na sistematizirano družbeno nasilje energična, ritmično razsekana, perspektivično transformirajoča se in pogosto načrtno surova pesniška govorica, ki terja spremembo obstoječega stanja.